

Perfils professionals de l'arquitectura

PILAR GARCIA ALMIRALL. Catedràtica del departament de Construccions Arquitectòniques I de l'ETSAB

La visió del treball arquitectònic com aquell que atribueix en exclusiva la creativitat, la originalitat i el prestigi social a unes poques icones mediàtiques, deixa fora de l'imaginari social la feina del col·lectiu d'arquitectes més nombrosos: els que entenen la seva feina com un servei, els que exerceixen des de despatxos, empreses, administració pública, centres educatius i de recerca. La seva feina està molt més diversificada i és més rica en valor social afegit.

En termes generals, l'exercici de la professió ha experimentat una transformació radical que era difícil de preveure. Avui, un despatx d'arquitectura ofereix un paisatge instrumental i humà absolutament renovat, on destaca la presència de la dona, els nous agents i les noves tecnologies. Titulats i titulades en arquitectura ocupen llocs de treball inesperats i s'organitzen en estructures empresarials inèdites, on els nous rols, activitats, responsabilitats, associacions i organitzacions podrien semblar inversemblants a algun nostàlgic. Tanmateix, aquests nous perfils i organitzacions han aparegut com a resposta a les necessitats de la societat contemporània, i obliguen a qüestionar-nos les responsabilitats i el ventall d'opcions que representa un món globalitzat.

La revolució en la pràctica professional obliga a replantejar els continguts i les formes dels ensenyaments. Quins són els coneixements necessaris actualment? Quin és el seu procés d'adquisició? Com s'ha d'assolir la formació necessària? Quines col·laboracions interdisciplinàries són possibles? El paper de la universitat està canviant i un persona que accedeixi a l'Escola, si bé pot sentir-se atreta per aquella imatge mediàtica de l'arquitecte, no la veu com a desenllaç lògic i unívoc del estudis que es proposa començar.

L'ideal de despatx tradicional segueix vigent però emergeix clarament una gran varietat de nous rols professionals. Aquests tenen com a objectius primordials els nous àmbits temàtics emergents: el control ambiental, els estudis d'impacte de les transformacions urbanes, els càrrecs de direcció i la gestió empresarial.

El nou escenari europeu està transformant profundament les possibilitats de l'exercici professional, demanant una renovació dels plans d'estudi i plantejant l'adequació de les habilitats, les capacitats i els coneixements que constitueixen el nostre bagatge professional a les noves realitats.¹

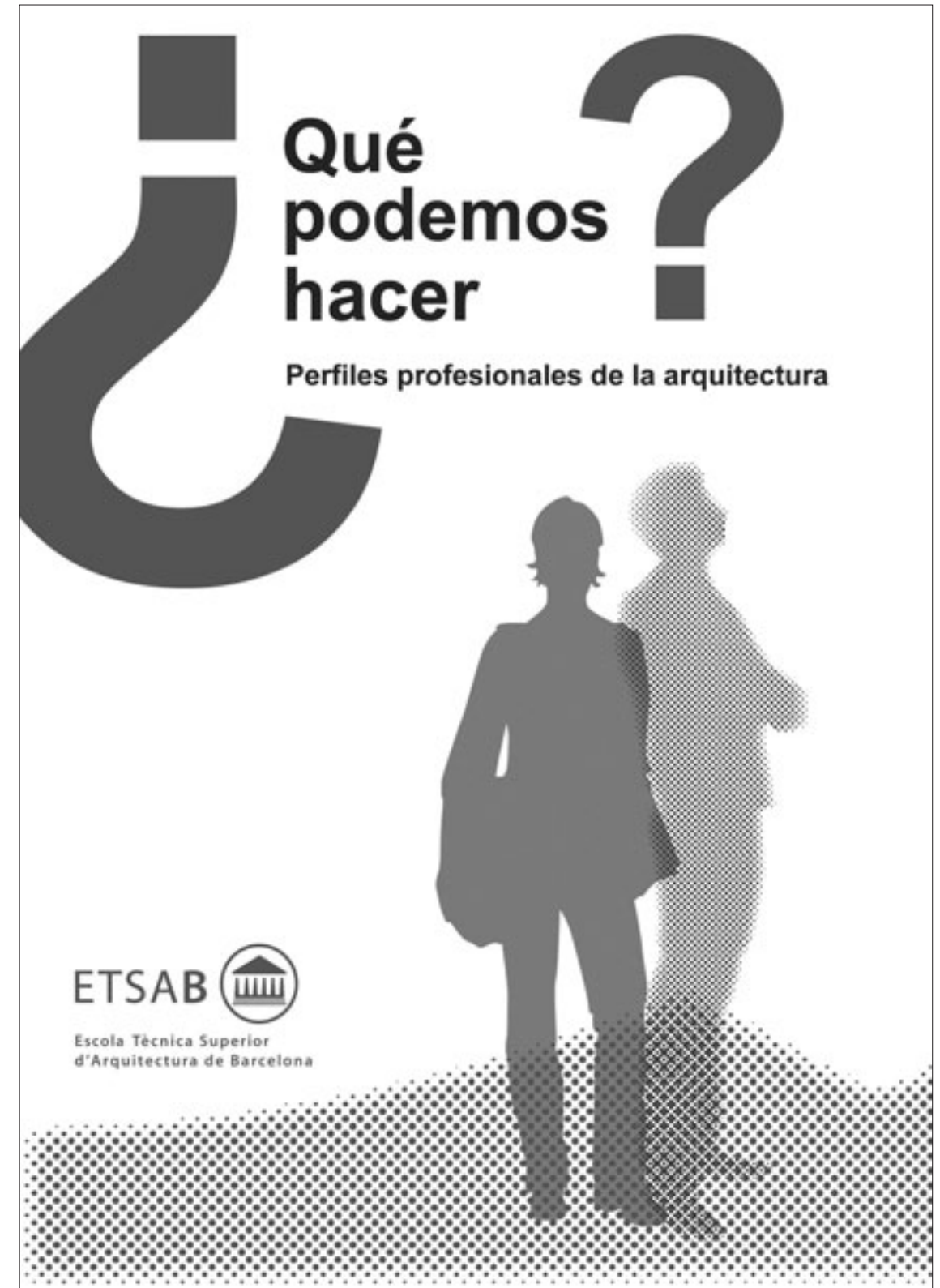
Per tot això, arquitectes, institucions acadèmiques i professionals han obert diverses vies de reflexió sobre els diferents perfils que existeixen en la professió.² El Patronat de l'ETSAB, com a òrgan de participació de l'escola amb l'entorn social, va posar de relleu la necessitat de documentar i donar a conèixer l'autèntic ventall professional dels arquitectes.

Aquesta reflexió va arrencar a les Jornades d'orientació professional per a arquitectes i estudiants d'arquitectura,³ realitzades pel Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya, l'Associació d'Amics de la UPC, l'ETSAV i el Patronat de l'ETSAB. Així mateix, a l'hora de desenvolupar l'estudi han estat claus les dades recollides en els estudis de l'estat de la professió de la Fundació Caixa d'Arquitectes, el *Libro Blanco: título de grado en arquitectura* i l'experiència en la formació de posgrau i doctorat en l'àmbit de l'arquitectura de la UPC.

¹ <http://www.etsab.upc.edu/web/frame.htm?i=2&m=estudios&c=estudios>

² El congrés organitzat pel Consejo Superior de Colegios de Arquitectos de España (CSAE) celebrat a València al juliol del 2009 es fa una anàlisi crítica del passat present i futur de la professió i es recull l'estat d'opinió: <http://www.congresodearquitectos2009.es/>

³ A les jornades més recent hi ha una reflexió sobre les noves línies de professionalització a seguir, els canvis i la incorporació de nous perfils professionals. <http://upcommons.upc.edu/video/handle/2099.2/1551>
<http://www.coac.net/bt/>

CARTELL DE L'EXPOSICIÓ PRESENTADA A L'ETSAB.

L'exercici de la professió està canviant. En el context social, tecnològic i econòmic actual van en augment la saturació professional, les exigències normatives i la complexitat dels processos tècnics en l'edificació i l'urbanisme. Aquests canvis han complicat, per causes internes i externes a la professió, l'escenari de treball.

La recessió que s'està vivint ha evidenciat el moment crític que travessa la professió. La complexitat, l'especialització i l'alta exigència necessàries en la feina de l'arquitecte requereixen d'un treball cada cop més payoutat, competitiu i amb una alta eficiència a l'hora d'obtenir resultats. Ja no és possible assumir en solitari totes les tasques de la professió, però cal superar el repartiment actual de responsabilitats i honoraris, clarament injust.

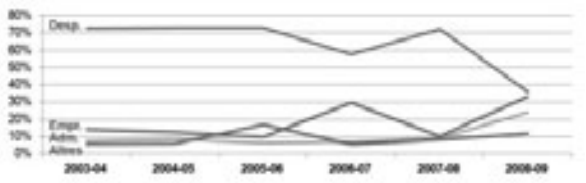
Aquesta problemàtica demana un treball en un equip organitzat, que sense abandonar els principis de l'ideal professional, permeti abordar la feina des de la suma d'idees. Cal compartir tasques, recursos, coneixement i controlar la qualitat de l'obra realitzada incorporant sistemes de control per gestionar el costos i quantificar els resultats de valor afegit.

El nou escenari també propicia l'aparició de nous perfils professionals lligats als equips, empreses i administracions del sector de l'arquitectura, però cada cop més a d'altres camps. Es tracta de perfils de caire directiu, de gerència i gestió. També destaca l'aparició de perfils amb un alt nivell d'especialització tècnica i temàtica: instal·lacions, estructures, interiorisme o infografia en són uns pocs exemples.⁴

Les dades actuals demostren que s'estan ampliant els camps on exercir la professió. Les estadístiques de la Borsa de treball de l'ETSAB (2005-2009) confirmen un creixement de les ofertes d'empreses (passen del 16 al 39%) i administracions (del 7 al 20%). En canvi hi ha una disminució de les ofertes provinents de despatxos professionals (baixen del 72 al 36%). Les dades de la BT del COAC (2009) referents a Ofertes de treball a no particulars (20% del total) demostren que a nivell professional hi ha un repartiment equidistant entre despatxos (36%), empreses (25%) i administració (34%). Per altra banda, a la borsa d'ofertes gestionada per l'Associació d'amics de la UPC, molt lligada al món de l'empresa, destaquen les ofertes de direcció i gestió de l'edificació, d'empreses del sector immobiliari, d'especialització tècnica i de promoció comercial nacional/internacional.

Dades d'ofertes a la Borsa de Treball de l'ETSAB

	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09
Despatx	72,7	72,9	72,9	57,6	72,1	36,1
Empresa	14,4	12,5	9,9	29,7	10,4	33,3
Administració	7,3	8,7	6,5	7,0	9,1	29,4
Altres	5,6	5,9	10,7	5,7	8,4	10,2

Per desenvolupar la professió en el segle XXI es fa necessari construir un perfil propi, diferent i singular. Per aconseguir-ho es necessita formació, especialització i experiència en diferents etapes i espais, on el paper de la mobilitat internacional és fonamental.

En un context professional de globalització, especialment des de la creació de l'EEES, s'ha d'assumir un model comú en l'estructuració de la formació universitària. És necessària una estructura equivalent a la dels altres països europeus,⁵ que faciliti l'intercanvi i la consecució de trajectòries professionals més diversificades. L'estratègia per liderar el canvi d'orientació de la formació universitària passa per contemplar la nova realitat professional i fer possible una formació flexible.

ÀREES PROFESSIONALS

Hem de posar de relleu l'existència de un variat nombre d'àrees professionals,⁶ que no sempre estan presents en l'imaginari dels universitaris a l'hora d'encaminar la seva trajectòria professional.

L'àrea d'**edificació** comprèn el projecte d'edificis i la seva rehabilitació. Més enllà del disseny també significa la redacció, coordinació i supervisió del projecte i l'obra, així com altres àmbits docents de projectació, construcció i composició.

L'àrea d'**urbanisme** integra les escales de planejament general i parcial. Amb competències que van des de la gestió urbanística, infraestructures i equipaments, projectes d'urbanització, desenvolupaments urbanístics, parcel·lació i projecte urbà, fins a les relacions amb l'arquitectura del paisatge i el medi ambient.

L'àrea d'**acció immobiliària** concentra totes les activitats relatives a la gestió immobiliària pròpiament dita: estudis de viabilitat de projectes, promoció d'obres i reconeixement d'edificis, així com a l'actuació en l'àmbit de l'arquitectura legal, taxacions i valoracions, legalitzacions, llicències i permisos.

L'àrea d'**especialització tècnica** comprèn un ampli ventall d'especialitzacions ja conegudes com ara el càlcul d'estructures i instal·lacions, i de noves, vinculades al l'edificació sostenible, així com control tècnic, assessoria tècnica, manteniment d'edificis i *facility management*.

L'àrea de **disseny** integra el treball gràfic de delineació i infografia: agrupa el disseny arquitectònic, el de interiors i de mobiliari i objectes, així com les àrees d'expressió plàstica i expressió gràfica en els ensenyaments de secundària i universitat.

Tanmateix no s'ha de caure en l'error de considerar-los grups tancats. Els àmbits aquí mostrats són un reflex de la situació actual, però les àrees professionals van creixent i canviant amb el temps, adaptant-se a les noves realitats i perfils.

LES JORNADES ARQ D'ORIENTACIÓ PROFESSIONAL

Les jornades d'orientació professional, coorganitzades des del Patronat de l'ETSAB, són un referent en la divulgació dels perfils innovadors en el món de l'arquitectura. Des de la seva primera edició el 2003 s'han realitzat fòrums d'empreses, taules rodones i conferències encarades a la promoció d'aquests perfils entre els estudiants. En el marc de les jornades destaca la Taula rodona de perfils, on una sèrie de professionals de perfils diversos són convidats a explicar els seus camps de treball i respondre les preguntes del públic referents a la seva tasca i elecció professional. Des de la primera edició, l'any 2008, la Taula rodona ha permès divulgar-ne més de 20 que fugen de la orientació més tradicional.

ARQ'o8	ARQ'o9	ARQ'10
Gerent d'urbanisme	Director de projectes	Arquitecte d'hisenda
Cap d'obra	Internacionalització de serveis	Facility manager
Responsable de projectes	Docent de secundària	Fotògraf
Especialista en patrimoni	Rehabilitació de patrimoni	Gerent de prj. d'urbanisme
Gestor de sostenibilitat	Recerca	International consultant
Project manager	Arquitecte municipal	Eficiència energètica
Especialista en edificació	Project manager d'urbanisme	Consultor d'instal·lacions
	Especialista en estructures	Guia d'arquitectura
		Cooperació internacional
		Consultor d'urb. sostenible

La recerca de nous perfils no implica la pèrdua dels valors més tradicionals de la professió: és la base sobre la qual establir models capaços d'adaptar-se a les noves realitats. Aquest procés d'adaptació no només passa per l'empresa i el món professional, la universitat és i serà la peça clau en la preparació dels nous professionals: cal dotar als estudiants d'avui d'eines i coneixements necessaris per afrontar els reptes del demà i evitar l'estancament de la professió. En un món cada vegada més globalitzat és més necessària que mai la diversificació i la capacitat de treball com a professionals generalistes, entenent però la necessitat creixent de col·laborar amb perfils molt especialitzats, que esdevenen sortides professionals amb un gran potencial.●

Més informació

- Associació d'Amics de la UPC
- Borsa de Treball del COAC
- Patronat de l'ETSAB
- Estudi complet dels perfils professionals
- <http://www.upc.edu/webaaupc/>
- <http://www.coac.net/bt/>
- <http://www.etsab.upc.edu/patronat>
- <http://www.etsab.upc.edu/perfils>

⁴ Perfils que s'han destacat al congrés de València del CSAE.